

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-342-350

УДК 323

В. А. ЯВІР,

доктор політичних наук*

ORCID: 0000-0002-1854-5012

ПРАВОВИЙ ВИМІР ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Повномасштабне воєнне вторгнення Росії в Україну стало потужним каталізатором національного суспільного запиту на деколонізацію. З метою подальшого напрацювання деколонізаційного законодавства та формування політики деколонізації в межах етнополітики України проаналізована чинна нормативно-правова база деколонізації. Виявлено та обґрунтовано національні особливості деколонізації в Україні, спростовано спрощене розуміння деколонізації виключно як боротьби з колоніальними маркерами та символами.

Ключові слова: деколонізація, декомунізація, російсько-українська війна, етнополітика, постколоніалізм.

Yavir Vira. The Legal Dimension of Decolonization in Ukraine

The full-scale military invasion of Ukraine by Russia has served as a powerful catalyst for a national societal demand for decolonization. To facilitate the development of decolonization legislation and the formation of decolonization policies within the framework of Ukraine's ethnopolitics, the existing regulatory and legal framework for decolonization has been analyzed. National characteristics of decolonization in Ukraine have been identified and substantiated, and the simplified perception of decolonization as merely a struggle against colonial markers and symbols has been refuted.

Key words: decolonization, decommunization, Russia-Ukraine war, ethnopolitics, postcolonialism.

Вступ. Актуальність дослідження етнополітичного процесу деколонізації в Україні зумовлена плеядою чинників, які потребують глибокого наукового аналізу та рефлексії з метою напрацювання дієвого деколонізаційного законодавства та злагодженої політики деколонізації в межах етнополітики України. Повномасштабне воєнне вторгнення Росії в Україну стало потужним каталізатором національного суспільного запиту на деколонізацію.

Україна, на відміну від країн Балтії, не квапилася з початком деколонізації після звільнення з Радянського Союзу. Україна прийняла «нульове громадянство» (надала його усім, незалежно від володіння мовою та національної належності), не провела люстрації та дерусифікації інформаційного, культурного, публічного просторів. Перебування у складі СРСР не позиціонувалося як радянська окупація території України доти, доки спроба авторитар-

* **Yavir Vira**, Doctor of Political Sciences

ного президента Росії відновити це наддержавне утворення та позбавити українську націю державності шляхом конвенційної війни, захоплення територій, безперервного терору – бомбардувань українських міст не спонукала українців до переосмислення своєї історії, політики пам'яті та визнання необхідності незворотного позбавлення від колоніального впливу. Це переосмислення має відбуватися у рамках сприйняття України як постколоніальної держави, а Росії не лише як правонаступниці СРСР, а як колонізатора, метрополії та загарбника. Втім, М. Павлишин констатує «природне (антиколоніальне!) небажання переймати західні теорії та методи»¹, притаманне українському суспільствознавству. Натомість С. Євтушенко переконана, що «теорія постколоніалізму володіє всіма можливостями щодо подальшого розповсюдження на теренах пострадянського простору»², позаяк з'являється все більше праць, які вписуються у постколоніальну парадигму навіть без оперування цією термінологією. Непривабливість постколоніальної теорії як методологічного інструменту переосмислення імперської спадщини в Україні вчена також пояснює багатовіковим спадком колоніалізму.

Постановка проблеми дослідження. Від успішності деколонізації, подолання наслідків колонізаційної залежності України від Росії залежить, чи переможе Україна у екзистенційній війні. Русифікованість і перебування України у російській колоніальній парадигмі (поширення російської мови, споживання російського контенту) дали підстави російському диктатору В. Путіну ілюзію швидкого захоплення України та позбавлення української нації державності. Все це вилилося у криваву багаторічну війну, в якій Україна захищається, щоб не бути знову колонізованою та поглиненою Росією. Остання за будь-яку ціну перешкоджає демократичному дистанціюванню України та інтеграції у Західний світ. Деколонізація в Україні є поки що маловивченою темою, потребує міждисциплінарного дослідження, яке слід почати з правового виміру, що і є метою цієї статті. Деколонізаційній проблематиці присвятили свої праці не так багато авторів, Україна тільки починає вписувати своє ім'я в постколоніальні студії: О. Бажан, О. Гнатюк, Т. Гундорова, В. Кулик, І. Лосєв, М. Рябчук, М. Павлишин, А. Умланд, С. Євтушенко. Методологія спирається на системний, порівняльний та юридичний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Фактично Україна усвідомлено й цілеспрямовано розпочала деколонізацію у вигляді формування деколонізаційної політики та деколонізаційного законодавства після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 р. Після анексії Криму та Донбасу РФ у 2014 р. була проведена декомунізація без використання терміну та політики деколонізації. Але саме декомунізація була визнана більшістю вчених першим етапом деколонізації України, який датують 2014–2022 рр. Постколоніальний статус України, а тим більше подолання його наслідків у вигляді деколонізації – це набагато глибший і складніший процес, який зачіпає абсолютно всі сфери життя без винятку. Відтак деколонізацію як етнополітичний процес, а не як

цілеспрямовану політику держави слід датувати раніше – з моменту здобуття незалежності, якщо не з руху за незалежність та формування, точніше відновлення, української державності. Однак у цьому дослідженні спинимося на правовій рамці деколонізації в Україні.

Отже, під час Революції Гідності, що супроводжувалася початком гібридної російської агресії проти України, стартував процес стихійного очищення від комуністичної спадщини, яка напряму асоціювалася з радянською окупацією України. Цей процес більш відомий як ленінопад – демонтаж у ході протестів пам'ятників В. Леніну, а також іншим радянським, що завжди було синонімом комуністичним, політичним діячам ХХ ст. в Україні. У цьому контексті неможливо оминати визначальну деструктивну роль комуністичної партії в окупації та колонізації України Радянським Союзом. Саме тому Комуністична партія України була заборонена після проголошення незалежності у 1991 р. указом Президії Верховної Ради України «Про заборону діяльності Компартії України» за підтримку державного перевороту і тим самим сприяння його здійсненню на території України³. Український інститут національної пам'яті нагадує, що під час держперевороту 19 серпня 1991 р. «консервативне крило ЦК КПРС намагалася зупинити демократичні перетворення в державі і зберегти та законсервувати СРСР», позаяк на той момент Литва, Латвія, Естонія, Грузія, Україна, Вірменія та Молдова вже ухвалили декларації про державний суверенітет⁴. Водночас українська компартія реінкарнувалася у 1993 р. і під незмінним керівництвом П. Симоненка наполягала, що не була правонаступницею КПРС і Компартії України, а була опозиційною до влади. КПУ була неприховано проросійською, а отже антиукраїнською, принципово обстоювала інтереси Росії в політико-правовому просторі України. Послугувалася вона українофобською риторикою, розпад СРСР та незалежність України трактувала як історичну помилку, яку слід неодмінно виправити. Зауважимо, що Україна не була винятком – феномен пострадянських комуністичних партій, недружніх до національної державності та ідентичності держав, які постали на руїнах радянської імперії, є типовим.

Увага до комуністичних партій як першочергових об'єктів деколонізації пояснюється їх колосальною роллю в СРСР і тим, що ця наддержава за своєю природою була диктатурою групи осіб (керівної партії). Керівна роль комуністичної партії і комунізму як державної ідеології була закріплена у Конституції СРСР 1977 р., преамбула якої найвищою метою Радянської держави проголошувала побудову безкласового комуністичного суспільства, в якому набуде розвитку суспільне комуністичне самоврядування. А також визначала роль КПРС, яка бере участь у виробленні політики Радянської держави (ст. 6)⁵. Порівнюючи основні закони нинішніх комуністично-соціалістичних диктатур, які збереглися у Східній Азії, отримаємо тотожну картину. Лідерство Комуністичної партії Китаю закріплене у ст. 1 його Конституції і проголошене визначальною рисою соціалізму з китайською специфікою⁶.

КНДР, згідно зі ст. 11 її Конституції, здійснює всю діяльність під керівництвом Трудової партії Кореї⁷. Диктатура всіх цих партій, які узурпували владу в державах, унеможлилювала або й досі унеможливило їх демократичний транзит.

СРСР був типовою комуністичною тоталітарною диктатурою, вчинив безліч злочинів проти України, еліти, національного відродження та державотворення. І залишив по собі безліч пам'яток-нагадувань про радянську колонізацію, навіть у найвіддаленіших селах. Ось чому деколонізація у пострадянських державах, включаючи Україну, розпочалася з декомунізації, яка стала її невід'ємним елементом. Комунізм був, імовірно, ідеологічним прикриттям російсько-радянського колоніалізму. Найлегше і найшвидше декомунізація відбулася у державах Балтії, адже вони мали досвід національної, незалежної від російсько-радянської імперії, державності з 1918 по 1940 рр. і порівняно з Україною менш тривалий період радянської окупації. Отанній пам'ятник В. Леніну в Латвії (Ризі) було знесено у 1991 р.

Перша ж спроба декомунізації в Україні у вигляді заборони Компартії в 1991 р. виявилася неуспішною і не мала продовження у правовій площині. Друга спроба – звернення активного громадянського суспільства в ході Революції Гідності до усунення комуністичних пам'яток – була більш ефективною. Як зауважує О. Бажан, «стихийний антикомуністичний рух за очищення України від символів тоталітарного минулого поступився спробам усунення маркерів радянської доби у правовому руслі»⁸.

Тому 2015 р. одним пакетом були ухвалені чотири закони, які врегульовували питання декомунізації та політики пам'яті: «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режимів та заборону пропаганди їхньої символіки»; «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років»; «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті»; «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років». Комуністичний тоталітарний режим 1917–1991 рр. в Україні ними був визнаний злочинним і таким, що здійснював політику державного терору, відтак засуджений як несумісний з основоположними правами і свободами людини і громадянина. Пропаганда цього режиму та його символіки була визнана наругою над пам'яттю мільйонів його жертв та заборонена⁹. Декомунізаційні закони врегулювали знесення пам'яток радянського періоду та зміну топонімів (назв вулиць, міст, сіл та інших об'єктів), пов'язаних з пропагандою комуністичного тоталітарного режиму.

Поza сумнівом, цей пакет декомунізаційних законів означав правовий вимір ширшого процесу – деколонізації. Але, як зауважує О. Бажан, незважаючи на «суттєві результати в усуненні радянської ідеологічної та символічної спадщини, декомунізація як складова значно глибинного процесу деколонізації була радше окремих елементом гуманітарної політики Української держави»⁸, ніж цілеспрямованою політикою деколонізації. На момент прийняття

декомунізаційних законів було та й досі відсутнє чітке розуміння: суті деколонізації, як саме здійснюватиметься деколонізація в Україні, які етапи міститиме, якою є її кінцева мета і чи досяжна вона взагалі, чи це буде безперервний процес очищення від російсько-радянської колоніальної спадщини; необхідності формування політики деколонізації в межах етнополітики України.

Назагал деколонізація – це тривалий процес здобуття, виборювання незалежності та повного суверенітету колоніями та колонізованими етносами / націями у всіх сферах, що включає подолання наслідків колоніального підпорядкування метрополії. Якщо раніше вважалося, що в результаті деколонізації постають незалежні держави з багатьма постколоніальними проблемами, то досвід України та інших пострадянських держав свідчить, що процес деколонізації може активізуватися значно пізніше самого факту здобуття незалежності у відповідь на загрозу реколонізації колишньою метрополією.

Сплеск деколонізаційної активності в ході Революції Гідності та після неї як реакція на російську гібридну агресію та захоплення територій України був стихійним, динамічним за ініціативи та участі українського громадянського суспільства. У відповідь на нього держава відреагувала, таргентно закріпивши декомунізацію в законодавчому полі і цим самим спрямувавши її проведення у правове русло, без формування політики деколонізації. Колишній очільник Українського інституту національної пам'яті (УІНП) переконаний, що деколонізація України – незворотна, позаяк «наша країна є постколоніальною, постгенцидною, посттоталітарною» і саме зараз в ході її розривання, коли «відбувається розривання імперської пуповини, українці утверджуються як незалежна нація»¹⁰. Слід відзначити важливу роль цієї профільної інституції у промотуванні деколонізації, адже УІНП ініціює прийняття відповідних нормативно-правових актів, зокрема підготував декомунізаційні закони, проводить експертні заходи з осмислення російського імперського та тоталітарного впливів та подолання їх негативних наслідків на українське сьогодення¹¹.

Декомунізаційні закони критикувалися за суперечності, двозначності, нечіткість термінології, що породжують їх місінтерпретації та ускладнюють практику правозастосування. Однак вони сформували законодавче поле декомунізації і дали змогу послідовно, системно провести її в Україні. Підтвердженням цього є друга, цього разу успішна й остаточна, заборона комуністичної партії Окружним адміністративним судом м. Києва за позовом Міністерства юстиції України у 2015 р., хоча апеляції тривали аж до 2022 р. На думку В. Кулика, декомунізаційні закони були необхідними як «символічні маркери державної політики та дороговкази для подальшого розвитку суспільства»¹². Йдеться про політику деколонізації як подолання наслідків російсько-радянського поневолення України в усіх сферах, форматування правової бази якої вони започаткували.

Прихильники деколонізації на момент прийняття декомунізаційних законів назвали їх недостатніми для досягнення такої масштабної мети, як деколонізація України. «Щоб юрисдикція «декомунізаційних» законів легітимно поширилася і на Суворова з Кутузовим, і на Катерину Другу та графа Вітте, і на Денікіна, а разом і на Путіна, ті закони належало б прописати чіткіше й послідовніше – саме як закони деколонізаційні», – наголосив М. Рябчук¹³. На його думку, саме про деколонізацію насамперед мало б ітися у цих декомунізаційних законах, але в будь-якому випадку їх прийняття посприяло тому, що фактична деколонізація розпочалася задовго до повномасштабного вторгнення 2022 р. Декомунізаційні закони не містили жодних згадок про російській імперіалізм і зосередилися на демонтажу маркерів комунізації та радянзації з українського публічного простору.

Після повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну різко з'явився суспільно-політичний запит на деколонізацію, на очищення та відмежування від всього російського в культурно-мовному, інформаційному, символічно-історичному просторах. Демонтаж, кансєлінг радянської і російської спадщини, заміна її на національні українські символи та коди – ці суспільні прояви деколонізації швидко були імплементовані в українське законодавство. Як деколонізаційні слід розглядати ті нормативно-правові акти, що засуджують і протидіють Росії в реколонізації України (захоплення території в ході воєнної агресії). Це постанови Верховної Ради України: «Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» (2022); «Про Заяву Верховної Ради України «Про використання політичним режимом російської федерації ідеології расизму, засудження засад і практик расизму як тоталітарних і людиноненависницьких» (2023). Але найбільший інтерес з точки зору неймінгу, впровадження деколонізації та деколонізаційних практик становлять закони України: «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» (2022); «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів» (2023). Ці нормативно-правові акти вже передбачають формування цілеспрямованої політики деколонізації не лише як ліквідації спадщини, а як заборони реколонізаційної активності Росії: гібридної, воєнної, ідеологічної, мовної, культурної, політичної.

Перший закон у 2024 р. був доповнений визначенням ідеології «руського міра» – як російської неоколоніальної доктрини, «в основу якої покладені шовіністичні, нацистські, расистські, ксєнофобські, релігійні ідеї, образи і цілі, знищення України, геноцид Українського народу, невизнання суверенітету України та інших держав, яка має на меті насильницьке розширення російського наднаціонального імперського простору як способу реалізації особливого цивілізаційного права росіян на масові вбивства, державний тероризм, воєнне вторгнення до інших держав, окупацію територій»¹⁴.

З цього визначення можна зробити висновок, що деколонізація в Україні має свою національну специфіку – зберегти державність та протидіяти повторній колонізації (реколонізації) України колишньою метрополією.

Другий закон має чимало прогалин, не містить визначення деколонізації – власне деколонізація згадується у назві й стосується лише топонімів. Але він виявився доволі дієвим у практичній площині, позаяк передбачив порядок ліквідації символіки російської імперської політики у топонімах України. Законом визначається злочинною і засуджується російська імперська політика, забороняється її пропаганда у символіці та топонімів України, як у вже наявній, так і майбутній, зокрема назв, що глорифікують, увічнюють, пропагують або містять символіку російської імперської політики¹⁵. Хоча цей найважливіший на сьогодні з точки зору проведення деколонізації в Україні нормативно-правовий акт не містить визначення деколонізації, але він дає чітке розуміння сучасної загрози повторної колонізації України. Зокрема, у преамбулі зазначається, що метою збройної агресії РФ є «позбавлення Українського народу незалежності і суверенітету та повернення його до стану залежності, як було за часів Російської імперії та Союзу Радянських Соціалістичних Республік»¹⁵.

Російська імперська політика, нарешті, визначається законом як російська колоніальна політика. Для того, щоб боротися з безперервною колонізацією з боку Росії за допомогою послідовної політики деколонізації, необхідно мати чітке розуміння, чим була і є колонізація України, а вже потім працювати над політико-правовими механізмами протидії їй. Як справедливо зазначає О. Бажан, «процеси деколонізації мають стати надійним заслоном від «руського міра», пріоритетом гуманітарної безпеки, підґрунтям для повноцінного та різностороннього демократичного розвитку Української держави»⁸.

Висновки. Російсько-українська війна каталізувала запит на деколонізацію в Україні. Спочатку правову базу отримав сплеск стихійної деколонізації у вигляді декомунізації, згодом – реакція на війну як очищення та відмежування від усього російського у вигляді деколонізації топонімів та протидія, заперечення легітимності спроб повторної колонізації (реколонізації) України. Адже деколонізація – це не лише боротьба з колоніальними маркерами та символами, це рефлексія українською нацією себе, своєї історії, державності та цивілізаційної суб'єктності, вільна від імперських кодів. Наразі правового забезпечення потребує деколонізаційна політика в Україні в найширшому розумінні, спрямована у тому числі на захист суверенітету, територіальної цілісності та ідентичності української нації.

1. Павлішин М. Постколониалізм як метод і склад думки. Постколониалізм. Генерації. Культура. Київ: Лауріус, 2014. 336 с. 2. Євтушенко С. Постколониальний дискурс на пострадянському просторі. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2017. № 36. С. 99–103 3. Про заборону діяльності Компартії

України: указ Президії Верховної Ради України. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 44. Ст. 595. **4.** 19 серпня – початок державного перевороту в СРСР. УІНП. URL: <https://bit.ly/40vcow6> **5.** Конституція (Основний Закон) СРСР 1977 р. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77#Text> **6.** Constitution of the People's Republic of China. National People's Congress (NPC) of the People's Republic of China. URL: <https://bit.ly/4jklfcv> **7.** 조선 민주주의 인민공 화국 사회주의 헌법. 나무 위키. URL: <https://bit.ly/42uBHBn> **8.** Бажан О. У чому полягає деколонізація в українському публічному просторі в умовах російсько-української війни? Перелом: війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. Київ: Інститут історії України НАН України, 2022. Кн. 1. С. 109–111. **9.** Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України. Законодавство України. URL: <https://bit.ly/3CwHfAq> **10.** В'ятрович В. Деколонізація України – незворотна. *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/volodymyr-v-iatrovych-dekolonizatsiia-ukrainy-nezvorotna/> **11.** Деколонізація. УІНП. URL: <https://uinp.gov.ua/tegy/dekolonizaciya> **12.** Кулик В. Про неякісні закони та нечутливих критиків. Критика. 2015. URL: <https://bit.ly/3WxjDmi> **13.** Рябчук М. Декомунізація чи деколонізація? Що показали політичні дискусії з приводу декомунізаційних? *законів? Наукові записки ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. Вип. 2. С. 104–117. **14.** Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну: Закон України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text> **15.** Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімій: Закон України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text>

References

1. Pavlyshyn M. Postkolonializm yak metod i sklad dumky. Postkolonializm. Heneratsiia. Kultura. Kyiv: Laurus, 2014. 336 s. (ukr) **2.** Yevtushenko S. Postkolonialnyi dyskurs na postradianskomu prostori. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh*. 2017. № 36. С. 99–103 (ukr) **3.** Pro zaboronu diialnosti Kompartii Ukrainy: ukaz Prezydii VRU. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1991. № 44. st. 595 (ukr) **4.** 19 serpnia – pochatok derzhavnoho perevorotu v SRSR. UINP. URL: <https://bit.ly/40vcow6> (ukr) **5.** Konstytutsiia (Osnovnyi Zakon) SRSR 1977 r. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-77#Text> (ukr) **6.** Constitution of the People's Republic of China. National People's Congress (NPC) of the People's Republic of China. URL: <https://bit.ly/4jklfcv> **7.** Socialist Constitution of the Democratic People's Republic of Korea. Namy Wiki. URL: <https://bit.ly/42uBHBn> (kor) **8.** Bazhan O. U chomu poliahaie dekolonizatsiia v ukrainskomu publichnomu prostori v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny? Perelom: viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialohy z istorykamy. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2022. Kn. 1. S. 109–111 (ukr) **9.** Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symboliky: Zakon Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://bit.ly/3CwHfAq> (ukr) **10.** V'iatrovych V. Dekolonizatsiia Ukrainy – nezvorotna. Ukrainskyi tyzhden. URL: <https://tyzhden.ua/volodymyr-v-iatrovych-dekolonizatsiia-ukrainy-nezvorotna/> (ukr) **11.** Dekolonizatsiia. UINP. URL: <https://uinp.gov.ua/tegy/dekolonizaciya> (ukr) **12.** Kulyk V. Pro neiakisini

zakony ta nechutlyvykh krytykiv. Krytyka. 2015. URL: <https://bit.ly/3WxjDmi> (ukr) **13**. Riabchuk M. Dekomunizatsiia chy dekolonizatsiia? Shcho pokazaly politychni dyskusii z pryvodu dekomunizatsiinykh zakoniv? *Naukovi zapysky IPIEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. 2016. Vyp. 2. S. 104–117 (ukr) **14**. Pro zaboronu propahandy rosiiskoho natsyystskoho totalitarnoho rezhymu, zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii yak derzhavnyterorysta proty Ukrainy, symvoliky voiennoho vtorhnennia rosiiskoho natsyystskoho totalitarnoho rezhymu v Ukrainu: Zakon Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text> (ukr) **15**. Pro zasudzhennia ta zaboronu propahandy rosiiskoi imperskoi polityky v Ukraini i dekolonizatsiiu toponimii: Zakon Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text> (ukr)

Yavir Vira. The Legal Dimension of Decolonization in Ukraine

Introduction. *The relevance of studying the ethnopolitical process of decolonization in Ukraine is determined by a multitude of factors that require in-depth scientific analysis and reflection. This is essential for developing effective decolonization legislation and a coherent decolonization policy within the framework of Ukraine's ethnopolitics.*

The success of decolonization and the overcoming of Ukraine's colonial dependence on Russia are critical for Ukraine's ability to prevail in its existential war. The russification and Ukraine's prolonged existence within the Russian colonial paradigm – manifested in the widespread use of the Russian language and consumption of Russian content – provided Russian dictator V. Putin with the illusion of a swift conquest of Ukraine and the denial of the Ukrainian nation's statehood. This culminated in a bloody, protracted war in which Ukraine defends itself against re-colonization and absorption by Russia. The latter, at any cost, obstructs Ukraine's democratic distancing and integration into the Western world. Decolonization in Ukraine remains an underexplored field, necessitating interdisciplinary research that should begin with a legal perspective, which is the aim of this article. The methodology relies on systemic, comparative, and legal analyses.

Conclusions. *National characteristics of decolonization in Ukraine have been identified and substantiated, and the simplified perception of decolonization as merely a struggle against colonial markers and symbols has been refuted. The experience of Ukraine and other post-Soviet states demonstrates that the process of decolonization may commence or intensify significantly later than the formal attainment of independence, often in response to the threat of re-colonization by the former metropole.*

At the time of the adoption of decommunization laws, and even now, there is no clear understanding of the essence of decolonization: how exactly it should proceed in Ukraine, the stages it will involve, its ultimate goals, and whether those goals are attainable or whether it will remain an ongoing process of cleansing from the Russian-Soviet colonial legacy. Furthermore, the necessity of forming a decolonization policy within Ukraine's ethnopolitical framework has yet to be adequately addressed.

Key words: *decolonization, decommunization, Russia-Ukraine war, ethnopolitics, postcolonialism.*